

3. Eurostat. *Statistics explained*. URL: <https://ec.europa.eu>.
4. Federal Reserve System. URL: <https://www.federalreserve.gov>.
5. METI Ministry of Economy, Trade and Industry. URL: <https://www.meti.go.jp/english>.
6. Trade and Industry and Statistics Korea. URL: <https://kostat.go.kr/anse>.
7. Cai W., Lai K. Sustainability assessment of mechanical manufacturing systems in the industrial sector. *Renew. Sustain. Energy Rev.* 2021. 135.

*Живко Максим
Доброводський Дмитро*
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПОЗИЦІЇ ТНК НА ГЛОБАЛЬНОМУ СПОЖИВЧОМУ РИНКУ

Інтенсифікація глобальної конкуренції, діяльність міжнародних корпорацій, світових фінансових організацій, цілеспрямовані протекціоністські заходи провідних країн «золотого мільярда» зумовлюють необхідність урахування особливостей глобального середовища, як фактора формування та розвитку ТНК, що, своєю чергою, має велику значущість для вдосконалення механізму взаємодії національних економік з ТНК. ТНК – динамічний інститут, здатний впливати в розвитку економічних систем, як у національному, і міжнародному рівнях, і який перебуває у постійному взаємодії із нею через власні організаційні, економічні, технічні, соціальні важелі. Активно впливаючи на міжнародну господарську систему, ТНК формують нові економічні відносини, видозмінюють форми, що склалися. В умовах вдосконалення ринкової інфраструктури світової економіки, під впливом глобалізації та інтеграції світового господарства транснаціональні корпорації завойовують нові ринки і прагнуть подальшого розширення економічної влади.

ТНК фактично розв'язують ключові питання нового економічного та територіального переділу світу, формують найбільшу групу іноземних інвесторів та носіїв нових технологій у виробничій та невиробничій сферах. Саме тому, починаючи з середини минулого століття і, особливо в цей час, у наукових колах все інтенсивніше розвивається дискусія про неспроможність інструментарію традиційної економічної теорії (так званого мейнстриму), представлену переважно неокласичним напрямом, адекватно пояснювати ті процеси, які відбуваються, як на рівні фірми, і тим більше лише на рівні національної економіки чи глобального господарства [1]. Крім того, остання світова фінансова криза засвідчила обмеженість та неефективність традиційного аналізу у пошуку шляхів виходу зі складних ситуацій та способів уникнення подібного в майбутньому.

Організаційний менеджмент ТНК на глобальному споживчому ринку включає широкий спектр стратегічних, операційних та управлінських дій, необ-

хідних для ефективної роботи компанії на міжнародному рівні та задоволення потреб споживачів у різних частинах світу.

Одним із ключових аспектів організаційного менеджменту ТНК є розробка стратегій, які можуть адаптуватися до різних культур та ринків. Для цього компанії необхідно враховувати відмінності у культурі, мові, законодавстві, технологіях та економічних умовах у різних країнах, де вони працюють.

Інший важливий аспект організаційного менеджменту ТНК на глобальному споживчому ринку – це управління постачальниками та логістикою. Компанії повинні розробляти системи управління ланцюжком постачання, які забезпечують постійний доступ до необхідних ресурсів та матеріалів, а також дозволяють швидко реагувати на зміни у споживчих вимогах та ринкових умовах [2].

Організаційний менеджмент ТНК також включає управління персоналом та культурою компанії. Компанії повинні розробляти системи, які дозволяють їм залучати та утримувати талановитих співробітників з усього світу, а також навчати їх працювати у різних культурних середовищах. Крім того, компанії повинні прагнути розвитку корпоративної культури, яка об'єднує і мотивує співробітників по всьому світу, а також відображає цінності та цілі компанії.

Нарешті, організаційний менеджмент ТНК на глобальному споживчому ринку також включає управління ризиками та фінансами. Компанії мають бути готові до несподіваних економічних та політичних подій, які можуть вплинути на їхній бізнес, а також мати стратегії управління ризиками, щоб мінімізувати потенційні збитки.

Процеси глобалізації світової економіки в ХХІ ст., багато в чому реалізуються шляхом зростання ролі найбільших транснаціональних корпорацій та посилення конкуренції між ними, також супроводжуються повсюдною стандартизацією технологій маркетингу та зменшенням витрат. Одним з інструментів підвищення конкурентоспроможності для ТНК у таких умовах стає зростання вартості та ефективності своїх брендів. Міжнародний брендинг для ТНК останні десятиліття став чинником формування додаткових конкурентних переваг [3].

Паралельний розвиток світового ринку споживчих товарів і посилення конкуренції на ньому між виробниками, великими посередницькими мережами та іншими учасниками, сприяє зміні концепту міжнародного брендингу в стратегіях ТНК у бік урахування тенденцій соціалізації світової економіки, чинника її подальшої постіндустріалізації та перетворення багатьох національних економік. товариства виробництва у суспільство споживання. Внаслідок розвитку міжнародної інтеграції у сфері інтелектуальної власності також спостерігається тенденція до підвищення капіталізації міжнародних брендів. Цінність даного досвіду, особливо у сфері оптимізації та нарощування капіталізації брендів, важко переоцінити для ТНК, особливо під кутом значущості проблеми формування надійної правової бази, зростання конкурентоспроможності брендів та стимулювання їх інтеграції у міжнародні господарські зв'язки. Водночас здатність націй виступати як експортери брендів багато в чому визначає динаміку національного економічного зростання, оскільки

саме брендинг у сучасній економіці сприяє створенню більшої частини доданої вартості.

Зміни структурного та функціонального характеру, кризові та конфліктні ситуації, що деформують та гальмують процес монополістичного накопичення капіталу, є не лише факторами формування ТНК, а й обставинами, що підтримують високі темпи їхньої експансії на споживчі ринки та в економіку країн. На ринках, що розвиваються, відбувається оновлення конкурентних факторів, загострення боротьби за ринки збуту, джерела сировини та умови виробництва, з'являються нові форми господарювання, відбувається зниження темпів зростання ВВП, нестійке відновлення ринкових структур, наростання геополітичних ризиків і загроз [4].

Транснаціоналізація поглиблює міжнародний поділ праці, взаємозалежність національних економік, їх відкритість, формує різноманітні та стійкі господарські зв'язки (виробничі, фінансові, науково-технічні, зовнішньоторговельні тощо), що дозволяють підвищити ефективність, активізувати вливання споживчого ринку у світові товаропотоки. Експансія ТНК, завдяки лібералізації та без урахування економічних реалій, змінила межі ринку, його обсяги та структуру, фактично забезпечуючи підтримку економічного зростання країн, оскільки відкриття ринку було одностороннім, зустрічних поступок експортери не отримують, ринкова трансформація знизилася конкурентоспроможність споживчих товарів, а дискримінація зросла.

Експансія ТНК не просто посилює взаємодію між країнами на сучасній стадії глобалізації, а й набуває форм, що найбільше відображають інтереси транснаціонального капіталу на шкоду національним інтересам країн. Подолання негативних наслідків впливу ТНК на внутрішній споживчий ринок, розвиток аграрного виробництва, забезпечення продовольчої безпеки країни передбачає реалізацію стратегії імпортозаміщення та розумного протекціонізму, окремі механізми яких суперечать прийнятним нормам міжнародної торгівлі та правилам СОТ [5]. Це активізує зовнішньоекономічну політику, вдосконалення інституційних та організаційно-економічних заходів державного регулювання задля забезпечення захисту меж споживчого ринку.

Основними чинниками конкурентного розвитку ТНК у сучасній світовій економіці виступають: ієрархічна структура ТНК, «людський капітал», втілений у нематеріальних активах, та використання мережевих технологій, що значно підвищує ефективність ведення бізнесу та дозволяє ТНК реалізовувати функції, що визначають розвиток світового господарства загалом: регулювання виробництва та розподілу продукції у світовому масштабі; стимулювання глобалізації економіки Транснаціональні корпорації, що стали мережевими структурами, виступають домінуючими суб'єктами єдиного глобального ринково-інформаційного простору і, з одного боку, розвивають та розширюють цей простір, а з іншого – максимально використовують його переваги шляхом контролю над споживачем інформаційних технологій з боку їхнього розробника; доступу до інформації про зміни на глобальному ринку, створення єдиних міжнародних стандартів на глобальному інформаційному просторі та їх впровадження у країнах базування.

Перелік використаних джерел:

1. Obeng-Odoom F. *Oil, Local Content Laws and Paternalism: Is Economic Paternalism Better Old, New or Democratic?* *Forum for Social Economics*. 2019. Vol. 48, no 3, pp. 281–306.
2. *Fortune Global 500*. 2020. URL: https://fortune.com/global500/2020/search/?fg500_country.
3. Borga M., Flores P. I., Sztajerowska M. *Drivers of divestment decisions of multinational enterprises – A cross-country firm-level perspective*. *OECD Working Papers on International Investment*. 2020. № 2019/03. OECD Publishing. Paris. 56 p.
4. Döttling R., Ratnovski L. *Monetary Policy and Intangible Investment*. *Working Paper Series*. European Central Bank, Frankfurt am Main. 2021. July. № 2444. 53 p
5. Döttling R., Ratnovsky L. *Technological progress reduces the effectiveness of monetary policy*. *VoxEU*. 2021. March 19. URL: <https://voxeu.org/article/technological-progress-reduces-effectiveness-monetary-policy>

Живко Максим
Корінь Руслан

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

КОНКУРЕНЦІЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ЗБРОЇ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ

Світовий ринок озброєння, як та інші форми військово-економічної взаємодії є важливою частиною світової системи міжнародних економічних відносин. Торгівля зброєю не лише приносить експортерам вигоду у вигляді прибутку, а й впливає на військово-політичне становище та політичний курс країн у різних регіонах світу. Рівень озброєності, обсяги експорту та імпорту військової техніки належать до найважливіших ключових характеристик національної безпеки країн світу.

На стан світового ринку озброєння впливає багато різних економічних, політичних, військових і соціальних чинників, як заохочуючих, що стримують торгівлю зброєю, а й залежних від економічного добробуту країн і визначальних їх політичний вплив на світовій арені. Дію стимулювальних факторів можна пов'язати, наприклад, з потребою країн у сучасній зброї, яка потрібна на переоснащення армії. До стримувальних факторів можна віднести зниження платоспроможності деяких країн, збільшення вартості сировини та матеріалів військового призначення, підвищення цін на високотехнологічні види озброєння, а також запровадження різних санкцій та протекціонізму у сфері постачання озброєння та військової техніки [1].

Світовий ринок зброї та військової техніки є важливою складовою не лише зовнішньої політики, а й світової торгівлі. Країни-лідери цього ринку багато в чому визначають ситуацію в усьому світі. Майже всі країни потре-